

10 éves a
capella silent um
2009 ————— **2019**

Válogatás az elmúlt és a következő évtized műsorából

2019. NOVEMBER 30., 18 ÓRA

ELTE EGYETEMI KÖNYVTÁR ÉS LEVÉLTÁR

DÍSZTERME

MŰSOR

STEPHEN LEEK (*1959): SONGS OF PASSAGE
5. TABULAM (MY HOME)

LUCA MARENZIO (1553–1599): SOLO E PENSOSO (IX. MADRIGÁLKÖTET)

BALOGH MÁTÉ (*1990): JOYCE

JOHANNES BRAHMS (1833–1897): DREI GESÄNGE, OP. 42 No. 3
DARTHULAS GRABESGESANG

JOHANNES BRAHMS (1833–1897): DREI GESÄNGE, OP. 42 No. 2
VINETA

EDWARD ELGAR (1857–1934): 4 PART SONGS, OP. 53 No. 1
THERE IS SWEET MUSIC

JEAN MOUTON (1459 K.–1522): NESCIENS MATER

PETR EBEN (1929–2007): STARODÁVNÉ ČAROVÁNÍ MILÉMU, OP. 17

SZABÓ BARNA (*1976): THE TWO LEGACIES

ANDERS EDENROTH (*1963): CHILI CON CARNE

EDVARD GRIEG (1843–1907): TO RELIGIØSE KOR
1. BLEGNET, SEGNET!

LUCA MARENZIO (1553–1599): SUPER FLUMINA BABYLONIS

VENDÉGEINK:

A CAPELLA SILENTIUM EGYKORI TAGJAI

A koncert után köszönettel fogadjuk az énekegyüttes működésére fordítandó adományait, és szeretettel várjuk Önöket egy kis fogadással egybekötött beszélgetésre.

www.capellasilentium.com

Abraham Maslow amerikai pszichológus nevéhez fűződik az egyén motivációinak piramis alakú ábrázolása. Az egymásra épülő szintek közül az alsó kettőn a fiziológiai, valamint a személyes biztonsággal, egzisztenciával kapcsolatos szükségletek (motivációk) találhatóak, az e felett elhelyezkedő három pedig a közösség, az elismerés, illetve az önmegvalósítás iránti szükségletet jeleníti meg – három olyan motivációt (vagy nevezhetjük akár boldogság-összetevőnek is), amelyeket a Capella Silentium egyszerre ad meg azoknak, akik alkotják. Bevallom, amikor feleségemmel, Terray Boglárkával éppen tíz éve arról kezdtünk beszélgetni, milyen jó lenne egy ilyen együttest alapítani, és még 2009. október 1-jén, a zene világnapján megtartottuk az első próbát, nem gondoltuk, hogy egy ilyen formáció létjogosultsága tudományosan is alátámasztható. Mi talán csak a piramis legfelső szintjén álló szükségletünket szerettük volna kielégíteni, de időközben kiderült: ennél sokkal többről van szó. A Capella Silentium szakmai műhellyé vált, szellemi, érzelmi és közösségi minihatalommá, amelynek ernyője alatt sokan találtak és találnak örömet, és amely sokaknak szerzett és szerez örömet ma is. Vádolhatnak elfogultsággal, de meggyőződésem, ez az énekegyüttes a hazai zenei életnek is színfoltját jelenti, még akkor is, ha a méltó elismerést – úgy gondolom –, sosem kapta meg. De az érték akkor is érték, ha nem ismerik el. Márpedig óriási, minden anyagi javak felett álló értéket hozott létre ez a csapat az elmúlt tíz év alatt, a több tucat műsorral, koncerttel. „Gyengéje”, hogy olyan műfajban mozog, amelyért Magyarországon szűk közönségréteg tud csak lelkesedni, a nagy létszámú kórusokat igénylő repertoárral szemben ennek a fajta intim kóruszenének nálunk nem igazán alakult ki kultúrája. Sőt, Kodály országában meglepő módon nem is igazán van táptalaja, és talán mindig is rétegműfaj marad.

A Capella Silentiummal kapcsolatban sokszor eszembe jutott már az ősi kínai hagyomány, a dió- és mogyorófaragás művészete. A miniatűr alkotások ámulatba ejtően részletgazdagok, elkészítésükhöz nagy-nagy türelem, elmélyült munka és sok idő szükséges, befogadóként közel kell hajolni hozzájuk, mert messziről nem hat szépségük. Hálával és tisztelettel gondolok azokra, akikkel meg lehetett alapítani ezt a csodálatos együttest, és akikkel ilyen magas nivóra lehetett emelni ezt a műfajt; azokra, akik az elmúlt tíz év alatt sokszor áldozatokat is hozva gazdagították ezt a közös értéket, valamint azokra, akik ma éltetik – és éltetnek kivételes művészetükkel bennünket.

Ne engedjétek feledtetni az ember Szépbe-szótt hitét: vigyázzatok a strázsán!

Boldog születésnapot, Capella Silentium!

Várkonyi Tamás alapító művészeti vezető

STEPHEN LEEK: SONGS OF PASSAGE

5. TABULAM (MY HOME)

„Mielőtt megszületett a *Songs of Passage* című kórusművem komponálásának ötlete, Ausztrália érdekes és izgalmas terepein dolgoztam változatos, különböző korú és teljesen különböző háttérű emberekkel. Akkor már befejeztem az Ausztráliától északra fekvő szigetekről származó kompozícióm (*Island Songs – Dalok a szigetekről*), és az ország legdélebbi területén, Tasmániában élő őslakosokkal is dolgoztam.

Régóta érdekelt, hogy különböző kultúrákban hogyan ünnepelnek a zenén keresztül, teljesen más hangzással, más szerkezetben, más energikussággal és más előadással. Pont ezért úgy éreztem, hogy olyan kórusművet kell komponálnom, amely egyfajta hangok közötti utazás és megmutatja az országomban tapasztalható különbözőségeket.

A sorozat címét többféleképpen értelmezem: ahogyan egy időszak eltelik, ahogyan felnövünk, továbbállunk, de az utazás, vándorlás fogalmára is emlékeztet. Számomra leginkább egy olyan azonosság, identitás megvalósítása, amit másképpen nem lehet összegezni, csak a zeneszerzés útján.

A zárótétel címének különleges jelentése is van a bennszülött nyelvben. A *Tabulam* azt jelenti: otthon, az én otthonom. Technikailag valószínűleg ez a legnehezebb tétel, amelyben a szoprán lüktetése a darab egy részében teljesen eltér a többiekétől. Ez a dal megpróbálja érzékeltetni, hogy mennyire energikus az Ausztrália északi részén otthonos, többszólamú éneklési mód, amely örömteli, ösztönös és gyakran rögtönzött. Ezt friss, gazdag és ismétlődő motívumokkal teli zenével komponáltam meg.”

Stephen Leek

Awake, rise up and see the morning
[shadows grow,
spreading their seams in the golden glow,
cool morning breezes fragrance the fresh air,
clearing the blue skies for a new day.

In the morning, waking that cool convection,
combines song and echo.

See the bright flash of the budgerigars,
see the red flash shooting through the trees
then disappears behind blue green leaves.

Lifting their heads toward the warm sun,
flowers acknowledge a new day has begun.

Ébredj, kelj fel és nézd, hogy nő a reggeli
[árnyék,
hogy szövi át az arany ragyogást,
hűs reggeli szellő illata száll a friss levegőben,
új napra tisztul a kék ég.

Reggel, miközben feltámad a hideg áramlat,
dal és visszhangja egyesülnek.

Nézd, a papagájok fel-felragyognak,
nézd, vörös fény tör utat a fák közt,
aztán eltűnik a kék-zöld levelek mögött.

A virágok, amint a fény felé fordulnak,
tudják, új napra ébredtek.

LUCA MARENZIO: SOLO E PENSOSO

Luca Marenzio a 16. században uralkodó világi műfaj, a madrigál egyik utolsó képviselője. Életének szűk ötven éve alatt körülbelül 500 madrigált komponált, a kor egyik legismertebb zeneszerzőjeként neves itáliai családok alkalmazták, és később még azt is megengedhette magának, hogy szabadúszóként éljen.

Manierista madrigalistaként egyre messzebb merészkedett a műfaj kikristályosodott hagyományától és zenei nyelvezetétől, műveiben nemegyszer merész disszonanciákkal, gyakori karakterváltásokkal ábrázolta a vers költői képeit, előkészítve az utat a zenés színház, az opera létrejöttéhez. Legizgalmasabb, drámai kontrasztokra épülő kései stílusa ötszólamú madrigáljainak utolsó, 1599-ben kiadott kilencedik kötetében bontakozik ki, ebből való ez a Petrarca-megzenésítés is.

Solo et pensoso i piú deserti campi
vo mesurando a passi tardi et lenti,
et gli occhi porto per fuggire intenti
ove vestigio human l'arena stampi.

Altro schermo non trovo che mi scampi
dal manifesto accorger de le genti,
perché negli atti d'alegrezza spenti
di fuor si legge com'io dentro avampi:

sì ch'io mi credo omai che monti et piagge
et fiumi et selve sappian di che tempre
sia la mia vita, ch'è celata altrui.

Ma pur sí aspre vie né sí selvagge
cercar non so ch'Amor non venga sempre
ragionando con meco, et io co'llui.

Magamban, lassan, gondolkodva járom
az elhagyott, a puszta, néma tájat,
s szemem vigyáz, hogy arra most ne járjak,
hol a homokban emberé a lábnyom.

Menekvésem csak ez; rejtőzni vágyom
az emberek elől, kik rámtalálnak,
mert arcom őrzi visszfényét a lángnak,
mely bennem ég, s jókedvem tűnni látom.

S már azt hiszem, csak a hegyek s a völgyek,
folyók és erdők érthetik meg éltem,
mert máshol mélyen rejtve van keserve.

De bármilyen vad s zord utakra törjek,
el nem hagy az Amor, ő kíséri léptem
vitázva, kérdezgetve és felelve.

(Szabolcsi Éva fordítása)

BALOGH MÁTÉ: JOYCEND

„*JoycEnd* című munkám az ír íróóriás *Ulysses* című regénymonstrumának utolsó szöveges frázisára épül. Mint ahogy az köztudott, a regény utolsó fejezete egy női álom szabad asszociációs gondolatfolyamának szövegi leképezése. A fejezet legvégén Mrs Bloom egykori eljegyzésére, a «boldogító igen» kimondására emlékszik vissza. Munkám során több vokális technikával is dolgoztam (énekbeszéd, éneklés, glissando), az álomi dimenzió bizonytalanságát célozva meg. A mű dedikációja a 10 éves Capella Silentiumnak szól. [Kiegészítés: 2010-ben,

még a kórus tagjaként a CS-nek komponáltam *Ode to Joyce* című kánonomat, amely az *Ulysses* első mondatának megzenésítése.]”

Balogh Máté

O and the sea the sea crimson sometimes
like fire and the glorious sunsets and the
figtrees in the Alameda gardens yes and all
the queer little streets and pink and blue and
yellow houses and the rosegardens and the
jessamine and geraniums and cactuses and
Gibraltar as a girl where I was a Flower of
the mountain yes when I put the rose in my
hair like the Andalusian girls used or
shall I wear a red yes and how he kissed me
under the Moorish wall and I thought well
as well him as another and then I asked
him with my eyes to ask again yes
and then he asked me would I yes to
say yes my mountain flower and first
I put my arms around him yes and drew him
down to me so he could feel my breasts all
perfume yes and his heart was going like
mad and yes I said yes I will Yes.

Ó és a tengerre a tengerre mikor bíborvörös
néha mint a tűz és az isteni naplementékre
és a fügefákra az Alameda kertjeiben igen és
arra a sok fura szűk utcára és a rózsaszín és
kék és sárga házakra és a rózsakertekre és a
jázminra és a muskátlikra meg a kaktuszokra
és lánykoromra Gibaltárban ahol Havas
Szépe voltam igen mikor rózsát tűztem a
hajamba mint az andalúziai lányok vagy
tűzsek pirosat igen és arra ahogy megcsókolt
a Mór Fal alatt és azt gondoltam ha már ő
akkor legyen ő miért ne és a szememmel
kértem hogy kérdezze meg újra hogy én
rámondjam az igent és akkor megkérdezte
mondanék-e igent havas szépe és előbb
átöleltem igen és magamhoz szorítottam úgy
hogy egészen érezze a melleimet tele
parfümmel igen és a szíve ütött mint a
bolondóra és igen mondtam igen legyen
Igen.

(*Szentkuthy Miklós fordítása*)

JOHANNES BRAHMS: DREI GESÄNGE, OP. 42 NO. 3 DARTHULAS GRABESGESANG

Johannes Brahms (1833–1897) kórusra írt három éneke (*Drei Gesänge*) viszonylag korai mű, 1860-ban keletkezett – ebből való az itt elhangzó tétel, a Darthula temetési éneke. A költemény a 3. században élt Ossian alkotása, Brahms legalábbis így jelölte meg a partitúrában, de a helyzet nem ilyen egyszerű.

James MacPherson 1765-ben kiadott gyűjteményében olyan elbeszélő költeményeket és verstördékeket adott közre, amelyek a skót fennsíkon gyűjtött írásos dokumentumokon és szájhagyomány által megőrzött szövegeken alapulnak. A skót irodalmár Ossian alkotásaiként jelölte meg ezeket a szövegeket, mondván, ő csak fordította, rekonstruálta azokat gáel nyelvből, ennek hitelességét azonban már kortársai is megkérdőjelezték.

„Ossian művei” azonban Európa-szerte elterjedtek, számtalan fordítást, átdolgozást mértek, és óriási hatást tettek a korabeli irodalomra. Johann Gottfried Herder 1773-ben jelentette meg

a maga átköltéseit, az ő verziójában találkozott Brahms a világszép lány, Darthula temetését érzékletesen leíró költeménnyel.

A történet szerint egy zsarnok király szerelmes Darthulába, utóbbi azonban nem őt, hanem azt a királyfit szereti, aki két testvérével együtt éppen e zsarnok király ellen harcol. A király túlerőben levő csapatai legyőzik a három testvér seregét, megölve a fiúkat is. Darthula ennek hallatán öngyilkos lesz (vagy a hír hallatán meghal – ez nem derül ki világosan a költeményből).

Az eredeti angol versben a zsarnok király száz dalnoka siratja Darthulát, de Herder átköltésében valószínűleg a nép, férfiak és nők közösen temetik. Brahms csak a költemény végét zenésítette meg, így több olyan név is szerepel a szakaszban, amelyek jelentése csak az előző szakaszból tudható, sejtethető. Kola (Colla): Darthula apja; Selma (Seláma): Darthula családjának vára, melyet víz vesz körül; Thrutil: Darthula családjának megalapítója; Erin: helységnev.

Mädchen von Kola, du schläfst!
Um dich schweigen die blauen Ströme
[Selmas.
Sie trauern um dich, den letzten Zweig
von Thrutils Stamm.

Wann erstehst du wieder in deiner Schöne?
Schönste der [Schönen] Mädchen in Erin,
du schläfst im Grabe langen Schlaf,
dein Morgenrot ist ferne.

Nimmer, o nimmer kommt dir die Sonne
weckend an deine Ruhestätte: „Wach' auf!
Wach' auf, Darthula!
Frühling ist draußen,

die Lüfte säuseln;
auf grünen Hügeln, holdseliges Mädchen,
weben die Blumen! Im Hain wallt
sprießendes Laub!"

Auf immer, auf immer! So weiche denn,
Sonne, dem Mädchen von Kola! Sie schläft,
Nie ersteht sie wieder in ihrer Schöne!
Nie siehst du sie lieblich wandeln mehr.

Colla leánya, alszol!
Körülötted hallgatnak Selama kék árjai
[(habjai).
Siratnak téged, Thrutil törzsének
utolsó ágát.

Mikor kelsz új életre szépségedben?
Erin szépeinek legszebbike,
hosszú álmod alszol a sírban,
hajnalod messze van.

Soha, ó, soha nem jó már a nap
nyughelyedre, ébreszgetve: „Kelj fel,
kelj fel, Darthula!
Kinn tavasz van,

a szellő susog;
a zöld dombokon, bájos lányka,
elevenek a virágok! A ligetben kipattannak
a lombok rügyei!"

Örökre, örökre! Engedj hát, Nap,
Colla leányának! Alszik,
Soha nem kel új életre szépségében,
soha nem látod többé kedvesen andalogni.

JOHANNES BRAHMS: DREI GESÄNGE, OP. 42 No. 2 VINETA

A legenda szerint a Balti-tenger déli részén, a németországi Rügen-szigettől délkeletre volt egy város, amelyet Isten elpusztított, a tengerbe süllyesztett. Története az első magyar nyelvű útleírásban, Szepsi Csongor Márton tollából is fennmaradt (Kassa, 1620): „Hét mély földön ez varostul [Julinumtól] volt még ennel-is szeb város Vineta neuü, mellyet az Wr Isten nem külömben mint Iulinumot menyköueckel ronta és tengerrel burita el, mostanis tizta idön ha ember felette haioual megyen egészlen meg lattyá minden fundamentomat.”

A kórusmű az 1860-ban komponált Három ének (Drei Gesänge, Op. 42) második darabja, szövegét pedig ugyanaz a költő, Wilhelm Müller (1794–1827) jegyzi, aki Schubert *Téli utazás* című dalciklusának verseit is írta.

Aus des Meeres tiefem, tiefem Grunde
klingen Abendglocken, dumpf und matt,
uns zu geben wunderbare Kunde
von der schönen, alten Wunderstadt.

A tenger mélységes mélyéről
esti harangok szólnak fojtottan és tompán,
hogy csodás hírt adjanak nekünk
a régi szép csodavárosról.

In der Fluten Schoß hinabgesunken,
blieben unten ihre Trümmer seh'n.
Ihre Zinnen lassen goldne Funken
widerscheinend auf dem Spiegel seh'n.

A folyamok ölébe süllyedve
romokban áll.
Ormairól arany szikrák
csillannak vissza a [víz]tükörről.

Und der Schiffer, der den Zauberschimmer
einmal sah im hellen Abendrot,
nach derselben Stelle schiff't er immer,
ob auch rings umher die Klippe droht.

És a hajós, aki a csodacsillámlást
meglátta egyszer a világos alkonypírban,
ugyanarra a helyre hajózik mindig,
noha sziklazátonyok fenyegetik ott.

Aus des Herzens tiefem, tiefem Grunde
klingt es mir wie Glocken dumpf und matt.

A szív mélységes mélyéről
mintha harangok szólnának, fojtottan és
[tompán]

Ach, sie geben wunderbare Kunde
von der Liebe, die geliebt es hat.

Ó, csodás hírt adnak
a Kedvesről, akit szívem szeretett.

Eine schöne Welt ist da versunken,
ihre Trümmer blieben unten seh'n,
lassen sich als goldne Himmelfunken
oft im Spiegel meiner Träume seh'n.

Csodás világ süllyedt ott el,
romjai megmaradtak,
aranyozott égi szikraként
sokszor látom álmaim tükrében.

Und dann möcht' ich tauchen in die Tiefen,
mich versenken in den Widerschein,
und mir ist, als ob mich Engel riefen
in die alte Wunderstadt herein.

Aztán szeretnék a mélybe merülni,
belesüllyedni a visszfénybe,
és olyan, mintha angyalok hívnának be
a régi csodavárosba.

EDWARD ELGAR: 4 PART SONGS, OP. 53 NO. 1 THERE IS SWEET MUSIC

A mű szövegét Alfred, Lord Tennyson 19. századi angol viktoriánus költő A lótosz-evők című verséből választotta a zeneszerző. A kóruskompozíciót 1907-ben írta Elgar, barátjának, Charles Vincent Gorton kanonoknak dedikálva.

A két hangnemben íródott, bitonális mű abban az időben nehézséget okozott az amatőr kórusoknak. A többezer énekest vonzó, népszerű Morecambe-i Zenei Fesztivál, kórusverseny lehetőséget nyújtott Anglia legfontosabb zeneszerzőinek arra, hogy kompozícióikat meghallgathassák, elvezényelhessék. 1909-ben Elgar „tesztje” volt ez a mű, ám abban az évben – a szokásos húsz körüli helyett – csak öt kórus jelentkezett az eseményre. Gorton kanonok viszont ezt írta Elgarnak címzett levelében: „Ó, barátom, Ön milyen csodálatos ember, óriási ajándékkal van megáldva; ahogyan egy újság írta, számomra nem könnyű a saját nevemet látni a valaha írt legjobb kórusdal kottáján. Több karnagy is rettegett kórusának előadásától, de amikor a Mrs Bourne vezette Barrow [*Madrigál Társaság*] elindította a darabot, az a maga tökéletes szépségében teremtődött meg, a közönség meghiúsult. Semmi másról nem beszéltek. Walford Davies [*angol zeneszerző, Elgar kortársa*] szerint új zenei lehetőségeket nyitott meg a darab”.

There is sweet music here that softer falls
Than petals from blown roses on the grass,
Or night-dews on still waters between walls
Of shadowy granite, in a gleaming pass;
Music that gentler on the spirit lies,
Than tir'd eyelids upon tir'd eyes;
Music that brings sweet sleep
down from the blissful skies.
Here are cool mosses deep,
And thro' the moss the ivies creep,
And in the stream the long-leaved flowers
[weep.
And from the craggy ledge the poppy hangs
[in sleep.

Puhábban hull itt édes-bús zene,
mint gyepre elnyílt rózsaszirma hull,
vagy harmatot ha éj csöppentene
csöndes vizekre, gránit-árny alul;
s enyhébben nyugszik pilledt szellemem,
mint bágyadt pilla bágyatag szemem
hozván szép álmokat felőled,
büszke menny!
Itt mély hűvös moha
s futóka inda-ostora
s forrás-közön leveles ibolya
s szirten álmos babér csügg s nem virul soha.

(Babits Mihály fordítása)

JEAN MOUTON: NESCIENS MATER

A Mouton (1459k.–1522) néven ismert mester a reneszánsz polifon vokális zene és a kánonművészet egyik csúcsát hozta létre ezzel a zeneszerzői bravúrával. A nyolcszólamú motetta ugyanis négyeskánon, azaz az egyszerre elinduló négy különböző(!) dallamot ugyanezzel a négy dallammal követi kánonban a másik négy szólam. Az 1518-ban X. Leó pápa számára összeállított, és luxus kivitelben unokaöccse esküvőjén bemutatott Medici-kódexben is helyet kapott alkotás egyes interpretációk szerint már lejegyzésével is a szeplőtelen fogantatást tükrözi: a kottában csupán négy szólamot rögzítettek, míg a másik négy nem került papírra, így csak elénekelve születik meg.

Nesciens mater virgo virum
peperit sine dolore
salvatorem saeculorum.
Ipsam regem angelorum
sola virgo lactabat,
ubera de caelo plena.

Emberrt nem ismerő Szűzanya
fájdalom nélkül adott életet
a mindenek Megváltójának.
Az angyalok királyát
egyedül a Szűz szoptatta,
kinek keblét menny telítette.

PETR EBEN: STARODÁVNÉ ČAROVÁNÍ MILÉMU

Petr Eben, 20. századi cseh zeneszerző *Varázsigé a kedves megigézésére* című darabjának műfaja kis kantáta három női – két szoprán, egy alt – szólóhangra és vegyeskarra. Koncertünkön németül hangzik el, ám népi szövege Északkelet-Morvaországból (Csehország keleti részéről) származik és Szent Iván éjszakájához kötődik, amely a szerelem, a termékenység és a megtisztulás éjszakája.

Petr Eben egyik legkedveltebb és legismertebb világi műve ez, amelyet 1957-ben komponált.

Leuchte, leuchte, du mein lieber junger
Morgen, doch du, klarer Tau des Himmels,
fall nicht nieder, und du, helle Sonne, o geh
nicht auf, o scheine nicht auf Berge, nicht in
Täler und nicht auf den Kreuzweg!

Ragyogj, ragyogj, piros arcú, friss hajnal, de
te, ezüst harmatgyöngy, még ne hullj le, de
te, arany napfény, ó, még ne süss, ó, ne süss,
ne süss hegyre, sem a völgybe, sem a
keresztútra!

Sonne, Sonne, scheine nur allein auf den
lieben Allerliebsten mein, der von Gott mir
ist gegeben, der mir soll im Herzen leben.

Napfény, napfény; ne süss máshová, csak az
édesegy kedvesre, rá, akit Isten rendelt
nékem, aki él szívemben régen.

Sonne, o Sonne mein, scheine auf den
Liebsten und wenn du ihn siehst, so
entflamme das Herz ihm, auf daß er fürder

Szép Nap, ó szép Napom, keresd meg a
kedvest és őt, hogyha látod, gyűjtsd lángra a
szívét, hogy jól ne essék néki sem az étel,

könne nimmer essen, nimmer trinken,
nimmer schlafen, nimmer fröhlich sein,
mach, daß er nimmermehr könne ruhig
schlafen, nimmer in Fröhlichkeit leben! Soll
nur an mich denken, soll zu mir sich lenken.

Eine Stunde soll ihm keine Stunde sein, die
lieb ihm waren, sollen lieb ihm nimmer sein,
die eigne Schwester sei ihm nicht mehr
Schwester, und sein Bruder sei ihm nicht
mehr Bruder, seine Mutter nicht mehr
Mutter und sein Vater nicht mehr Vater!

Nichts soll ihm lieb mehr sein auf der Welt,
als nur die Eine, die ihm auserkorn. Sie soll
ihm lieb sein, mehr als alles in der Welt, als
die schönen Jungfräulein, als die Witwen
ohne Zahl, als die Frauen allzumal, über alle
Königinnen in der Welt, alle Kaiserinnen,
über Gold und Edelstein, Honig seim und
Diamant.

Hinter Bergen weilt er, soll geschwind sie
überschreiten, wenn uns Wasser trennt, soll
geschwind er's überqueren, und wenn ihn
Gitter von Eisen halten, soll er sie
geschwind zerbrechen, brechen.

Zögern nimmer soll er und sich nicht
verweilen, soll nur immer zu mir eilen.

sem a korty víz, sem az álom, sem a vigasság,
tedd, neki ne legyen soha nyugodt álma, már
soha vígan ne éljen! Gondoljon már csak
rám, térjen mindig hozzám.

Nyugodt perce többé soha ne legyen, és kit
szeretett eddig, mind feledje el, a húga többé
sose legyen húga, bátyja többé sose legyen
bátyja, anyja sose legyen anyja, apja sose
legyen apja!

Mást ne szeressen már a Földön, csak az
Egyetlent, kit a sors néki szánt. Őt szeresse
csak, jobban, mint bárki mást, jobban
hamvas szűzeknél, jobban gazdag özvegynél,
jobban bármely asszonytól, jobban minden
hercegnőnél, császárnőnél, jobban, mint az
aranyat, mint a drágakőt, gyémántnál is
jobban őt.

Hogyha köztünk hegy áll, mássza át és
gyorsan jöjjön, hogyha köztünk víz áll, ússza
át és gyorsan jöjjön és hogyha börtönnek
rácsa köztünk, azt is zúzza szét és gyorsan
jöjjön.

Akárhová visz az útja, hozzám érjen, hozzám
siessen, ne késsen és hozzám elérjen.

(Nádas Katalin fordítása)

SZABÓ BARNA: THE TWO LEGACIES

„Akár Blues is lehetne a címe-alcíme ennek az együttesnek ajánlott kis kórusdalknak: a verssorokban, és a sorok közül, akárcsak a híres, egyetlen fennmaradt fényképen, minduntalan előmered a költőnő különös, *ambivalens* mizantrópiája, az érzelmek elfojtott rabszolga-ereje, melyet a korabeli Amerika zenei nyelvén, illetve annak később virágzó jazzes modorában próbáltam visszaadni és zeneileg némileg felerősíteni. Ha a darabot hallgatva valakinek véletlenül, esetleg – pláne ha még azelőtt, hogy ezt olvasná – a Take 6 jutna eszébe, előbb szerényen, majd egyre büszkébben, de határozottan tiltakoznék.”

Szabó Barna

You left me – Sire – two Legacies –
A Legacy of Love
A Heavenly Father would suffice
Had He the offer of –

You left me Boundaries of Pain –
Capacious as the Sea –
Between Eternity and Time –
Your Consciousness – and me –

Kettőt hagysz, Uram, örökül:
A szerelmet magát,
Olyat, melyet még egy Isten is
büszkén áldozna rád.

S hagyod szerelmedet a kín
végtelen tengerén,
szélte öröklét, hossza mély
bűntudat, és benne – én.

(Szabó Barna fordítása)

ANDERS EDENROTH: CHILI CON CARNE

Take some ripe and fresh tomatoes
Put them in a bowl with oil
Add the onions, strong and tasty
On the stove you let it boil.

Choose the finest meat you get
From cow or pig it doesn't matter
Beans and jalapeño peppers,
necessary is to this.

But don't forget the Mexican spices
The heart of the art of the cooking
Don't forget the Mexican spices
Without them you won't get the flavor of
[sunshine.

Chili con carne... Let's make...
Aha... That's Good.

Eat your chili nice and slowly
To prevent your stomachache,
Crisp tortillas on your plate
Will sound so nicely when they break.

When your mouth gets full of fire
You might need something to drink
One or two or three or four or seven beers
Will be enough
But don't forget...

Végy pár érett, friss paradicsomot,
tedd őket egy tálba, olajjal,
adj hozzá erős, zamatos hagymát,
és a tűzhelyen pirítsd meg!

A legkiválóbb húst válaszd ki hozzá:
lehet marha vagy disznó – ez mindegy!
Bab és jalapeño paprika nélkül
ne is kezd el!

És ne feledd a mexikói fűszereket:
a lelkét adják konyhaművészetednek!
Ne feledd a mexikói fűszereket,
ezektől idézi fel a főztöd a napfény ízét!

Csináljunk chili con carnét!
Jó a chili con carne!

Hogy ne fájjon a hasad,
lassan és gonddal edd a chilit,
ha tortillát teszel mellé a tányérodra,
összefut a nyál a szádban, mikor elroppan.

Ha a szád már végre lángol,
jólesik majd leöblíteni valamivel:
egy-két, vagy három-négy, akár hét sör
talán elég lesz...
És ne feledd...

EDVARD GRIEG: TO RELIGIØSE KOR

1. BLEGNET, SEGNET!

„Írtam valamit nyolcszólamú kórusra, és ezáltal olyan szint értem el, amit az általános – négyszólamú – kórusművekben nem lehet megvalósítani” – írja Grieg lelkendezve a többek között zeneszerzőként is működő közeli barátjának, Frants Beyernek.

Bár a fenti idézet evidenciaként hangozhat, azt mégis ki kell éreznünk belőle, hogy Edvard Grieg számára az elért, nyolcszólamú hangzás valami átlag, sőt, emberfeletti. De nincs egyedül ezzel az érzéssel. Elég lehet például csak Felix Mendelssohn hasonló szerkesztésű zsoltár-, vagy Max Reger később született egyházi ének feldolgozásait említeni, hogy lássuk, milyen sorba illeszkedik be Grieg különleges hangszíne, amelyet a *To religiøse Kor* (Két egyházi kórusmű) címen kiadott kórusművei képviselnek.

Grieg élete folyamán saját dalai közül többet is átírt kórusra. Ezek közé tartozik az *Ave maris stella* kezdetű himnusz és a vele együtt kiadott *Blegnet, Segnet!* című kórusmű is. Előbbi már szerepelt a kórusunk műsorán az elmúlt 10 évben, most elérkezett az idő a *Blegnet, Segnet!* megszólaltatására is.

A szöveg Olaf Peder Monrad író és pap munkája, amelyet Grieg először 1873-ban, az Op. 39-es Hat románc 5. darabjaként dolgozott fel szólóénekre zongorakísérettel, majd 1899-ben készítette el a most elhangzó átíratot kórusra. Túl sok különbség nincs a két változat között, Grieg gyakorlatilag csak áthangszerelte a művet. Szerzőnk a szöveg gyászos, sápadt hangzását a kórusváltozatban d-mollban találta meg, a zene lassú lüktetésével, töredezettségével és építkezésével reflektál a vers drámai ismételtetéseire, szakadozottságára. A bevezető férfikari megszólalás visszatér mindkét versszak végén, ám míg az első versszakban elhangzó kérdést – és a versszak feldúltságát – egy félzárlattal hagyja nyitva, a második versszakban érkező választ – és ezzel az egész darabot – egy megnyugtató fényű – tehát már nem sápadt –, pikárdiai terces záróakkorddal nyugtatja meg.

Blegnet, blegnet, hun, midt i Livets Glød;
Segnet, segnet, hun som ej aned Død.
Døden agted ej
Livets Blomstervej,
Fagrest Blomst den brød!
Sorgens Toner lyde,
Kan ej Fred betyde,
Længslens Suk og Råb,
Kan det rumme Håb?

Sápad, fakul ő,
akiért élete virágjában
mit sem sejtve,
könyörtelenül
érkezett a Halál.
Ha a gyász hangjai a szívedbe jutnak,
békét nem találhatsz.
A vágyódás sóhaja –
lehet még remény?

Båren, Båren sænkes i Jorden ned;
Tåren, Tåren spejler det mørke Sted.
Han som mi sted jo

A koporsót leeresztük a földbe.
A könnyek a föld sötétjét tükrözik vissza.
Aki itt meghalt,

Kjærlig Lykkes Ro,
Far og Mor stå ved
Da usynlig kommer
Livets store Dommer,
Lærer dem det Råb,
Som kan rumme Håb.

békére lelt,
anyja és apja várják
a Menny kapujánál.
Az élet nagy bírása
a siratókat tanítja:
lehet még remény.

LUCA MARENZIO: SUPER FLUMINA BABYLONIS

Marenzio a 12 szólamra, három kórusra komponált remekművének szövegét az Ószövetségből kölcsönözte. A 137/136. zsoltár a Krisztus előtti 6. század elején kezdődő babiloni fogságban lévő zsidók panasza. A római katolikus egyház liturgiájában az Évközi 26. vasárnap offertórium, azaz a felajánlás alatt hangzik el. Gyakran találkozunk vele a zenetörténetben, hiszen több mester – Palestrina, Lassus, Victoria és Charpentier – is megzenésítette.

Sík Sándor zsoltárfordításának lábjegyzetében néhány magyarázattal szolgál. A babiloni foglyok citeráikat azért függesztették a fűzfákra, mert „a fájdalom miatt nem tudtak játszani a hangszeren”. A foglyokat elhurcolók hallani szerették volna éneküket, „akár kíváncsiságból, akár gúnyból, akár játékból”. „A számkivetettek számára Jeruzsálem nemcsak földi hazájuk, hanem a szent város, az Isten székhelye. Ezért az ellene elkövetett gaztettet az Isten ellen elkövetett vétkeknek is érezték, amely bosszút kíván. A zsoltáros a «szemet szemért» törvénye alapján beszél, amely az antik világban Keleten hasonló feltételek mellett szokásos volt. Édomnak Jeruzsálem elleni gyűlöletéről a próféták gyakran panaszkodnak és szörnyű pusztulással fenyegetik.”

¹ Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, cum recordaremur Sion.

² In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra:

³ quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum; et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

⁴ Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?

⁵ Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.

⁶ Adhaereat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui; si non proposuero Jerusalem in principio laetitiae meae.

⁷ Memor esto, Domine, filiorum Edom, in die Jerusalem.

¹ Babilonnak folyóvizei mellett ültünk és sírtunk, és Siont emlegettük.

² Citeráinkat ama földön fűzfákra függesztettük.

³ Mert akik minket elhurcoltak, hallani vágytak énekünk, és gyötrőink vígságot követeltek: „Sion dalaiból daloljatok nekünk!”

⁴ Az Úr énekét hogyan énekelnénk a számkivetés földjén?

⁵ Jeruzsálem, ha rólad elfeledkezem, adassék feledésnek jobbkezem!

⁶ Ragadjon inyemhez a nyelvem, ha rólad nem emlékezem, s Jeruzsálemet minden örömem közt legtöbbször nem teszem!

⁷ Ne feledd Édom fiainak el Jeruzsálem napját, Uram.

(*Sík Sándor fordítása*)

A CAPELLA SILENTIUM TAGJAI:

Csernyik Balázs Ferenc

Csipes Zoltán

Försönits András

Heimné Reviczki Julianna

Karsa Ilona

Kérges Dániel

Mészáros Mátyás

Németh Nikolett

Révainé Stippinger Anita

Sipos Ferenc

Szablics Karolin

Terray Boglárka

A CAPELLA SILENTIUM EGYKORI TAGJAIKÉNT KÖZREMŰKÖDTEK:

Bali Dániel

Benyhe Gábor

Deme-Farkas Rita

Iványi Márta

Középesy László

Muntagh Lőrinc

Szabó Barna

Thurnay Viola

Részletes koncertlista, repertoár és egyéb információk:

www.capellasilentum.com